

Franc Križnar

FRAN GERBIČ

(1840. – 1917.)

(O stotoj obljetnici smrti)

Skladatelj, pjevač-tenor i dirigent Fran Gerbič rođen je 5. listopada 1840. u Cerknici, a umro je prije sto godina, 29. ožujka 1917. u Ljubljani. Nakon početnoga učiteljskoga zanimanja u ranoj mladosti, studirao je pjevanje i kompoziciju u Pragu te je 1868. kao pjevač-solist-tenor bio angažiran u praškom Narodnom kazalištu.

U godinama 1869. – 1878. bio je prvak hrvatske Opere u Zagrebu, a od 1881. – 1886. djelovao je u ukrajinskom Lavovu, te potom u Ljubljani. Ondje je podučavao u školi *Glazbene matice*, vodio glazbene predstave *Dramatičkoga društva* i *Zbor Narodne čitaone* te uz sve to pomagao u pokretanju profesionalnoga slovenskoga kazališta (1892.), u kojem je dirigirao operne predstave. Izdavao je i uređivao prvi slovenski glazbeni časopis *Glasbena zora* (1899. – 1900.) i bio je glazbeni voditelj u župnoj crkvi sv. Jakoba (Ljubljana). Njegov opus obuhvaća oko 600 skladba. Među njima su opere *Kres* (1896.) i *Nabor* (1913.), prva slovenska romantična simfonija *Lovačka simfonija* (1915.), orkestralna *Jugoslavenska rapsodija* (1907.) i *Jugoslavenska balada* (1910.). Tu su i brojne solo pjesme: zbirka *Milotinke* (1887.), *Kam* (1903.), *Trubadurka* (1910.), *Pojdem na prejo* (1917.), zbarske skladbe (*Lahko noč*, *Rožmarin*, *Njega ni*, *Pastirček*, *Po zimi*),

kantata *Oče naš* (1915.) i crkvene skladbe (dvije slovenske i tri latinske mise, moteti). Gerbičev šareni harmonijski stavak i toplo osjećajan melodijski oblik pokazuju njegovo vrlo dobro poznavanje zakonitosti čovječjega glasa. Objavio je i udžbenik *Metodika pjevačke nastave* (1912.).

U tim životnim, školskim, umjetničkim, pedagoškim i drugim okvirima kreće se najnovija i najopsežnija (među ostalim i prva) monografija o Franu Gerbiču, koju je objavila *Celjska Mohorjeva družba*, a napisao ju je neumorni slovenski svećenik, glazbenik, muzikolog, organolog i pedagog dr. Edo Škulj (1941.). Prema mnogim, posebice orguljaškim monografijama, Škulj je napisao jednu od najvažnijih rasprava te vrste, koja predstavlja F. Gerbiča iz različitih kutova kroz bogatu tekstualnu i slikovnu građu. Za svoj je rad E. Škulj (2017.) primio jednu od najvećih strukovnih nagrada, *Mantuanijevu nagradu* Slovenskoga muzikološkoga društva.

U monografiji o Gerbiču, uz Škuljev glavni i najopsežniji dio, sudjelovali su i drugi autori. Tako je jedan od prvih uvodnih članaka napisao Milivoj Matković, aktualni ravnatelj Glazbene škole Frana Gerbiča u Cerknici (str. 7 – 9). Uvodna (Škuljeva) riječ preuzeta je iz Gerbičeva zbornika, koji je na ljubljanskoj Akademiji za glazbu (2005.) izdao i uredio Primož Kuret (10 – 11). Popis glazbenih djela, opus F. Gerbiča i literaturu o njemu priredio je mag. Zoran Krstulović, kazala imena i mjesta izradila je Alenka Veber, fotografije je dodao Blaž Žnidaršič – dio ih je iz *Zbirke poznatih Slovenaca* u NUK-u, iz Slovenskoga kazališnoga instituta i vlastitoga arhiva Mateje Maraš. Urednica Škuljeve monografije o F. Gerbiču je Alenka Veber (CMD), grafičko oblikovanje rad je Roka Ločniškara, a izdali su ju *Društvo Mohorjeva družba* i *Celjska Mohorjeva družba d.o.o.* (za izdavače predsjednik Jože Planinšek CM i ravnateljica dr. Tanja Ozvatič). Knjigu je tiskala tiskara *Dravski*

tisak, d.o.o. u 600 primjeraka (Celje – Ljubljana 2017.). Objavlivanje knjige pomogli su općina Cerknica i Glazbena škola Frana Gerbiča iz Cerknice. Knjiga je predstavljena u cerkniškom kulturnom domu 29. ožujka 2017., na 100. obljetnicu Gerbičeve smrti. Čitateljima, posebice onim iz glazbenih redova, knjigu su predstavili autor E. Škulj i suautori, pomoćnik ravnatelja NUK-a Z. Krstulović, urednica A. Veber i ravnatelj GŠ-a F. Gerbiča u Cerknici M. Matković.

U prvom dijelu monografije pod naslovom *Gerbič o Gerbiču* (12 – 69) autor je sabrao sve Gerbičeve autobiografske spise i druge članke, koji nose skladateljev osobni pečat: *Autobiografija, Moji glazbeni počeci, Moj prvi »prima vista«, Čiji je napjev Barčica po morju plava / Brodić po moru plovi, Uspomene umjetnika, Critica u spomen Antonu Hajdrihu, Chopin i njegov učenik Mikuli, Nekoliko podataka o osnivanju slovenske opere kod Dramatičarskog društva u Ljubljani i Pedesetogodišnji jubilej pjevačkog društva Hlahol i stogodišnji jubilej...*

Najopsežniji, drugi dio monografije naslovljen je *Drugi o Gerbiču* (70 – 249) i donosi događanja u vrijeme glazbenikove smrti: *Dijete u Cerknici, Učenik u Ljubljani, Viši učitelj na Trnovem, Student u Pragu, Pjevač u Zagrebu, Bolesnik u Cerknici, Pjevač u Ulmu, Profesor u Lvovu i Glazbenik u Ljubljani.*

Treći dio, pod naslovom *Gerbič poslije Gerbiča* (250 – 277), piše o događanju poslije glazbenikove smrti: *Uz i poslije smrti, Uz 100-godišnjicu rođenja, Uz*

Njegov opus obuhvaća oko 600 skladba. Među njima su opere *Kres* (1896.) i *Nabor* (1913.), prva slovenska romantična simfonija *Lovačka simfonija* (1915.), orkestralna *Jugoslavenska rapsodija* (1907.) i *Jugoslavenska balada* (1910.). Tu su i brojne solo pjesme: zbirka *Milotinke* (1887.), *Kam* (1903.), *Trubadurka* (1910.), *Pojdem na prejo* (1917.), *zboreske skladbe* (*Lahko noč, Rožmarin, Njega ni, Pastirček, Pozimi*), *kantata Oče naš* (1915.) i *crkvene skladbe* (dvije slovenske i tri latinske mise, moteti).

150-godišnjicu rođenja, Uz 80-godišnjicu smrti i Uz 100-godišnjicu smrti.

Dodatak, koji slijedi (278 – 311), donosi još *Dobitnike nagrada i priznanja Frana Gerbiča, Izvore i literaturu, Kazalo* (upotrijebljenih) *kratica i skraćenica, Imensko kazalo* (A. Veber) i *Kazalo mjesta* (A. Veber).

Cjelokupna monografija, sa svim podjelama, donosi cjelovitu sliku skladatelja, njegov životni i stvaralački put te njegove dobre i loše karakteristike: »[...] Ako želimo Frana Gerbiča pravilno ocijeniti kao skladatelja, opernog pjevača, dirigenta i pedagoga, moramo uvažiti vrijeme u kojem je živio i okolinu u kojoj je Gerbič proživio ranu mladost [...]«

Zoran Krstulović monografiju je zaokružio *Popisom glazbenih radova Frana Gerbiča* (312 – 464): *Abecedni popis skladbi,*

Popis početaka tekstova, Popis pjesnika i prevoditelja tekstova i Kazalo sastava, glazbenih oblika i vrsta. Potom slijedi, također njegova (Z. Krstulović), *Literatura o Franu Gerbiču* (465 – 480): *Tekstovi Frana Gerbiča i Zapisi o Franu Gerbiču.* Oba je pripremio na temelju skladateljeve baštine, koja je pohranjena u Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici i Povijesnom arhivu Ljubljana. Monografiju obogaćuje više od 60 arhivskih i dokumentarnih fotografija, od portreta F. Gerbiča do fotografija iz tadašnjega vremena. Sve to čitatelja vodi kroz krajeve i gradove u kojima je skladatelj živio i radio.

Iznimna i opširna (484 str., veliki format: 21 x 30 cm) monografija o Franu Gerbiču ponovno otvara prozor u ondašnje slovenske i europske glazbene i druge prilike postavši još jedan trajni zapis glazbene umjetnosti i slovenske (duhovne) kulturne baštine. Osobito velik doprinos predstavlja glazbenoj i povijesnoj, muzikološkoj struci za razumijevanje slovenskih glazbenih prilika, kao i afirmaciji slovenske glazbe u širem europskom prostoru i kontekstu. Slovenska je glazba Gerbičevim doprinosom, kao i sada Škuljevima, kroz slovenski prozor pogledala cjelokupni europski prostor. To postaje slovenska glazbena umjetnost i kultura. Ne samo slovenska glazbena prosvjećenost, nego i njezina kompletna i kompleksna suverenost sve više (p)ostaje njezin temeljni i integralni dio; sada također i na temelju našega dr. Ede Škulja; nije ni prvi, ali ni posljednji put?